

Ясюк Тамара Леонідівна 

аспірант НАКККіМ, науково-педагогічний працівник
КЗВО КОР «Академія мистецтв імені Павла Чубинського», Україна

МУЗИЧНА КУЛЬТУРА КОМПОЗИТОРІВ 50-60 РОКІВ XX СТОЛІТТЯ, ЯК ГЕНЕЗИС У СТАНОВЛЕННІ МАСОВОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

Анотація. *Ознакою популярної пісні середини XX століття було те, що авторами були композитори, які поєднували у своїй творчості академічні та естрадні жанри, вони водночас писали опери, симфонічні твори та чисельні пісні, які часто аранжували для академічних інструментальних складів, що відповідало засадам масової радянської пісні. Серед цих творів часто можна зустріти зміст комсомольсько-комуністичного плану. Ця тематика була потрібна композиторам, щоб безперешкодно створювати пісні, які мають глибоко національні коріння.*

Ключові слова: *естрадна пісня, стилізація, жанр, народна музика, професійна музика, масова культура.*

У формуванні естрадної пісенної культури середини століття (50-х–60-х років) фольклор представлений опосередковано – у стилізаціях, які базувались на народних джерелах переважно пізнього періоду (лірика XVIII–XIX ст.) Композиторська творчість в час становлення української популярної музики в умовах радянської масової культури відрізняються індивідуальною, що спостерігається у творчості Степана Сабадаша, Володимира Верменича, Платона Майбороди, Олександра Білаша, Ігоря Шамо, Анатолія Пашкевича.

Не звертаючись безпосередньо до фольклорних зразків, Степан Сабадаш, втілює образи різних куточків батьківщини. Підхід до пісенного жанру у композитора є комплексним, він поєднує поетичну та мелодичну лірику з сучасним інструментальним аранжуванням, танцювальним ритмом. Композитор є автором легендарної «Марічки» (на слова Миколи Ткача), яка тривалий час вважали народною. У різні часи її виконували ансамбль «Марічка», Буковинський ансамбль пісні і танцю, гурт «Чарівна», Олександр Таранець, Василь Зінкевич, ансамбль «Рушничок», Дмитро Гнатюк, Арсен Мірзоян, Марина Одольська, Северин Палидович.

Володимир Верменич увійшов в історію естради як автор «Чорнобривців» (на слова Миколи Сингаївського) – легендарної пісні, яка втілює образ матері у музично-поетичному мистецтві. Одними з перших її виконавців були Тамара Міансарова, Костянтин Огневий. Більше сорока років пісня є одною з популярних серед вітчизняних та зарубіжних співаки, з великої кількості різноманітних інтерпретацій виділяються виконання Дмитра Гнатюка, Віктора Павліка, Ірини Сказіної, Ірини Зіньковської, Богдана Кіреєва, В'ячеслава Хурсенка, Віталія Козловського, Оксани Мухи, Олександра Пономарьова, Еріки, серед зарубіжних виконавців – дуету «Дарка і Славко», Дімаша Кудайбергана, Ніно Катамадзе. Квіткова тематика та тематику рідної природи втілені в піснях «Іду я росами», «Квіт папороті», «На калині мене мати колихала», «Польова царівна», «Світанок», «Тополятко».

Широкому слухацькому загалу композитор Платон Майборода відомий, насамперед, як автор легендарної «Пісні про рушник» (на слова Андрія Малишка), яку також вже можна вважати народною. Прониклива поезія Малишка та мелодика, наближена до народнопісенної лірики – основа її популярності, пісня є своєрідною одою українським матерям, в якій втілено найніжніший та справжній образ української жінки. Пісня була

написана для художнього музичного фільму «Літа молоді» режисера Олексія Мішуріна у 1959 році, у 1961 стрічка пройшла у прокаті в США, але цьому передувала трансляція пісні у виконанні Олександра Таранця по Голосу Америки, коли фільм ще був на стадії монтажу. В різні періоди «Пісню про рушник» виконували Дмитро Гнатюк, Ярослав Євдокимов, Дмитро Яремчук, Олександр Пономарьов, Ірина Сказіна, гурт «Чарівна», Алла Пугачова, Олександр Малінін, Рашид Бейбутов, Бернард Ладиш, Квітка Цісик. Платон Майборода створив понад ста популярних пісень, які звучали на радіо та телебаченні та створювали музичний простір суспільства того часу, їх вивчали в школах, виконували на концертах та фестивалях. Фольклорна діяльність композитора розпочалась у студентські роки, він виїздив в експедиції (переважно в Карпатський регіон). Звідси – глибоке знання композитора народнопісенних джерел, які стилізовано у його пісенній спадщині, насамперед, у легендарній «Пісні про рушник»

Народні образи пісень Ігоря Шамо які втілені в ліричних та танцювальних жанрах, відображають всю етнічну географію України. Композитор також відомий широкому сучасному слухачу своєю піснею «Києве мій» на слова Дмитра Луценка, яку вважали неформальним гімном української столиці до 2014 року, що спричинило прийняття рішення сесією Київради про надання їй відповідного статусу, і відтепер «Києве мій» – офіційний гімн міста. За десятиліття вона стала справжнім символом киян, є мелодією годинника, що встановлений на будинку Профспілок на Майдані Незалежності, так називають фестивалі, громадські та телепроекти. Також під цією назвою йде вистава у Національному театрі імені Івана Франка. Серед відомих виконавців пісні є Юрій Гуляєв, Дмитро Гнатюк, Микола Кондратюк, Костянтин Огневий, Марина Одольська, Олександр Пономарьов, Тіна Кароль та Тоня Матвієнко. У 2015 році відбулось наймасштабніше виконання Гімну Києва на Софіївській площі під акомпанемент естрадно-симфонічного оркестру «Київ Класик», до якого могли долучитись всі охочі.

Оновлення музичної мови в естрадній пісні в творчості Ігоря Шамо виглядає як процес поєднання романсової лірики з молодіжною популярною музикою 60-х років. Як і П. Майборода, композитор виїздив у фольклорні експедиції, зібрані матеріали були джерелом натхнення у створенні пісенних мелодій. Композитор не робив обробок народних пісень, але точно відтворював мелодико-ритмічні риси, притаманні різним етапам розвитку народної традиції – від епосу до міського фольклору.

Популярність пісень композитора у свій час досягла такого рівня, що багато з них вважалися широким слухачем народними, на що вказує Т. Гусаченко: «У творчих пошуках І. Шамо спирається переважно на народно-романсову традицію, знання природи народного інтонування. Так, українське радіо неодноразово одержувало заявки від слухачів, особливо із сільської місцевості, з проханням передати українські народні пісні «Не шуми, калинонько» і «Ой, ти вербиченько»» [1, с. 63].

Композитор Олександр Білаш, як і колеги-композитори максимально втілює ліричну сутність української мелодики. Жанрова основа більшості пісенних творів – романс, в якому домінує розвинута мелодична лінія. прославився піснею «Два кольори» на сл. Дмитра Павличка. Лірична основа органічно об'єднує поетичний та музичний зміст, серед її виконавців Дмитро Гнатюк, Василь Зінкевич, Ярослав Євдокимов, Юрій Гуляєв, Віктор Шпортько, Анатолій Мокренко, Юрій Багатіков, Раїса Кириченко, Квітка Цісик, Злата Огневич, Марія Яремчук, Василь Сліпак, Віктор Павлік, рок-гурт «Кому вниз». Пісня «Два кольори», як і «Києве мій» (І. Шамо), має свій рекорд – масове виконання 350 працівниками Тернопільської обласної державної адміністрації та Тернопільської обласної ради до дня вишиванки у 2015 році.

Пісенна творить Анатолія Пашкевича має щільні зв'язки з фольклорними джерелами: не тільки обробки народних пісень та стилізовані під народні власні музичні твори це характеризують, композитор збирав та обробляв фольклорні зразки, причому, знаходив їх

у невідомих селах в різних куточках України. Деякі пісні Анатолія Пашкевича тривалий час вважались народними не тільки через їх популярність, а й через те, що композитор часто не афішував свого ім'я, вважаючи таке визнання найкращою своєю нагородою. Головна риса його пісенної творчості – у особливому ставленні до мелодії: «Пісняр був неперевершеним мелодистом: багато його робіт на вірші українських поетів інколи помилково вважаються народними («Гуси летіли», «Ой я маю чорні брови», «Ой, не плавай лебідонько» тощо). Окремою сторінкою композиторської роботи А. Пашкевича стали аранжування, гармонізації та обробки українських народних пісень. Він не просто адаптував їх для можливостей хорового колективу, а вишукував нову звукову палітру, яка по-іншому розкривала народний витвір» [2, с. 145].

Популяризація пісні середини ХХ ст. відбувалась на засадах поєднання народної та професійної музики, і стилізовані під народні твори мали великий відгук у слухача, це об'єднало етнічну та розважальну культуру на початку формування масової культури. Слоган «близькість до народу» повністю відповідав ідеологічній парадигмі радянської країни, в межах якої існувала Україна впродовж декількох десятиліть. В культурному середовищі спостерігались ознаки пропаганди, насаджувались потрібні ідеологеми та нищились вікові традиції. Діячі, які створювали вітчизняну популярну культуру, балансували між тим, що диктувалось зверху (передусім, теми щасливого життя радянських людей, зокрема у колгоспах), та справжніми творчими потребами та натхненням. Унікальність вітчизняної поп-культури лежить в умінні професійних композиторів писати твори, які одразу набувають масової популярності, і слухачі згодом сприймають їх пісні як народні.

Список використаних джерел:

1. Гусаченко Т. О. Тематика пісенної творчості І. Н. Шамо. Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку., Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету Вип. 18, 2012 с. 63.
2. Регеша Н. Л. Музична творчість Анатолія Пашкевича, С. 145.